

Lukasz ŚWIERCZEWSKI

Uniwersytet w Siedlcach

Instytut Nauk o Bezpieczeństwie

lukasz.swierczewski@uws.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0002-8258-6388>

<https://doi.org/10.34739/dsd.2024.02.11>

FORMALNE PRZESŁANKI STOSOWANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO WOBEC OSÓB NIELETNICH

ABSTRAKT: Zwiększająca się z roku na rok liczba czynów karalnych popełnianych przez osoby nieletnie, w szczególności przeciwko życiu i zdrowiu, powoduje coraz większy niepokój społeczny oraz wpływa negatywnie zarówno na poczucie bezpieczeństwa, jak i jego obiektywny stan. Organy ścigania oraz wymiar sprawiedliwości stwierdzają nasilenie agresywności, bezwzględności, brutalizacji oraz przestępstw dokonywanych w zorganizowanych grupach przestępczych. Funkcjonariusze służb o charakterze policyjnym sygnalizują zwiększającą się liczbę przypadków niestosowania się przez nieletnich do wydawanych poleceń i zachowania zgodnego z prawem w trakcie interwencji, co sprawia, że następuje konieczność użycia wobec nich środków przymusu bezpośredniego. Zastosowanie środków przymusu bezpośredniego wobec nieletnich wymaga spełnienia określonych przesłanek formalnych, w tym m.in. stwierdzenia bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia funkcjonariuszy, osób postronnych bądź samego nieletniego, a także braku skuteczności innych, mniej inwazyjnych środków perswazji. W przypadku stosowania tych środków wobec nieletnich kluczowe jest również przestrzeganie zasady proporcjonalności, co oznacza, że użycie siły musi być adekwatne do poziomu zagrożenia i służyć ochronie porządku publicznego, a nie wyłącznie represji. Niniejszy artykuł poświęcony jest analizie obowiązujących przepisów normatywnych, regulujących kwestię stosowania przymusu bezpośredniego wobec członków społeczeństwa będących u progu dorosłości. Metodologia badawcza opiera się wyłącznie na analizie aktów prawnych, w szczególności ustaw i rozporządzeń określających zasady stosowania środków przymusu przez funkcjonariuszy służb państwowych. Celem analizy jest omówienie aktualnych regulacji oraz wskazanie ich potencjalnych konsekwencji dla praktyki stosowania środków przymusu wobec nieletnich.

SŁOWA KLUCZOWE: nieletni, przymus, prawo, bezpieczeństwo, reakcja

USE OF DIRECT COERCIVE MEASURES AGAINST MINORS

ABSTRACT: The increasing number of criminal acts committed by minors, particularly against life and health, year by year, is causing growing social concern and negatively affecting both the sense of security and its objective state. Law enforcement agencies and the judiciary report an intensification of aggressiveness, ruthlessness, brutality, and increasingly, crimes committed by organized criminal groups. Police and security officers indicate a rising number of instances where minors involved in interventions do not comply with issued orders or lawful behavior, necessitating the use of direct coercive measures against these individuals. The use of direct coercive measures against minors requires the fulfillment of specific formal conditions, including, among others, the determination of an immediate threat to the life or health of officers, bystanders, or the minor themselves, as well as the ineffectiveness of other, less invasive persuasive measures. When applying such measures to minors, it is also crucial to adhere to the principle of proportionality, meaning that the use of force must be appropriate to the level of threat and aimed at maintaining public order rather than solely serving a repressive function. This article is dedicated to analyzing the existing normative regulations governing the use of direct coercive measures against members of society who are on the verge of adulthood. The research methodology is based exclusively on the analysis of legal acts, particularly laws and regulations defining the rules for the use of coercive measures by state service officers. The purpose of the analysis is to discuss current

regulations and identify their potential consequences for the practice of applying coercive measures against minors.

KEYWORDS: minors, coercion, law, security, response

WPROWADZENIE

Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego jest jednym z najważniejszych zadań publicznych, ściśle powiązanych z władzą państwową. Powyższa funkcja państwa jest znana od dawna, głęboko zakorzeniona w świadomości społecznej i intuicyjnie zrozumiała. Potwierdzeniem tego jest na przykład treść Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku¹, która uznaje bezpieczeństwo i porządek publiczny za podstawowe wartości, stanowiące fundament funkcjonowania państwa i odgrywające nadrzędną rolę w jego działaniach. Zgodnie z artykułem 31 ust. 3 ustawy zasadniczej wartości te traktuje się jako podstawę do wprowadzenia ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw. Samo ich określenie nadaje bezpieczeństwu i porządkowi publicznemu status wartości konstytucyjnych. Pojęcia te są uniwersalne, jednak nie są precyzyjnie zdefiniowane w polskim prawodawstwie, co powoduje trudności w ich interpretacji. Występują one często w różnych aktach prawnych, lecz ich zakresy znaczeniowe nie są tożsame, co prowadzi do stosowania tych terminów zamiennie².

Głównym celem niniejszego opracowania jest prezentacja wyników badań teoretycznych, opartych na analizie przepisów prawa dotyczących realizacji uprawnień polskich służb do użycia środków przymusu bezpośredniego wobec osób nieletnich, zaś problem badawczy został zawarty w następującym pytaniu: Czy stosowanie środków przymusu bezpośredniego wobec osób nieletnich w Polsce odbywa się na szczególnych zasadach, uwzględniających specyficzne cechy psychofizyczne tych osób? Z kolei hipoteza badawcza brzmi następująco: obowiązujące regulacje prawne odnoszące się do funkcjonowania służb w obszarze użycia przymusu nie wyodrębniają obecnie szczególnej kategorii odnoszącej się do osób nieletnich. W celu odpowiedzi na problem badawczy i weryfikacji hipotezy zostaną poddane analizie akty prawa powszechnie obowiązującego, wewnętrzne regulacje i procedury stosowane przez właściwe podmioty oraz informacje udostępnione w periodykach dziedzinowych i specjalistycznych.

PODMIOTY UPRAWNIONE DO STOSOWANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO

Katalog instytucji wyposażonych w odpowiednie narzędzia prawne i techniczne umożliwiające stosowanie przymusu bezpośredniego zawarto w ustawie z dnia 24 maja 2013 roku o

¹ Dz.U. 1997, nr 78 poz. 483 z późn. zm.

² A. Misiuk, *Zarządzanie ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego w państwie: wybrane prawno-organizacyjne aspekty działania Policji*, K. Rajchel (red.), Rzeszów 2005, s. 38-39.

środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej³. Przedmiotowy akt normatywny kompleksowo reguluje uprawnienia do użycia i wykorzystania środków przymusu bezpośredniego oraz broni palnej przez podmioty realizujące zadania związane z bezpieczeństwem i porządkiem publicznym, wśród których znajdują się funkcjonariusze: Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego; Agencji Wywiadu; Służby Ochrony Państwa; Służby Celno-Skarbowej; Centralnego Biura Antykorupcyjnego; Państwowej Straży Łowieckiej; Państwowej Straży Rybackiej; Policji; Służby Kontrwywiadu Wojskowego; Służby Więziennej; Służby Wywiadu Wojskowego; straży gminnych (miejskich); Straży Granicznej; Straży Leśnej; Straży Marszałkowskiej; Straży Ochrony Kolei; Straży Parku ponadto żołnierze Żandarmerii Wojskowej lub wojskowych organów porządkowych, a także pracownicy ochrony uprawnieni do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej na podstawie przepisów ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 roku o ochronie osób i mienia⁴ oraz inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego. Zgodnie z art. 2 ust. 2 omawianego aktu normatywnego uprawnionymi do używania lub wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego są również:

- członkowie służby porządkowej, o których mowa w ustawie z dnia 20 marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych⁵;
- pracownicy zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich lub młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

Biorąc powyższe pod uwagę, zasadne jest stwierdzenie, że w odniesieniu do funkcjonującego obecnie w Polsce systemu administracji państwowej, katalog osób uprawnionych do użycia środków przymusu bezpośredniego nie jest szeroki i obejmuje tylko funkcjonariuszy służb, którzy pełnią szczególnie ważne funkcje związane z zapewnieniem porządku publicznego, bezpieczeństwa narodowego czy też wykonywaniem obowiązków związanych z więziennictwem.

POSTAWY PRAWNE I FAKTYCZNE STOSOWANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO

Przepisy ustawy określają procedury postępowania funkcjonariuszy oraz definiują środki przymusu bezpośredniego znajdujące się na ich wyposażeniu. Istotną kwestią jest również to, że zgodnie z art. 3 – nie stosuje się do przymusu bezpośredniego lub zasad użycia lub wykorzystania broni palnej, o których mowa w:

- ustawie z dnia 11 marca 2022 roku o obronie Ojczyzny⁶;
- ustawie z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi⁷;

³ Dz. U. 2013 poz. 628 z późn. zm.

⁴ Dz.U. 1997 nr 114 poz. 740 z późn. zm.

⁵ Dz.U. 2009 nr 62 poz. 504 z późn. zm.

⁶ Dz.U. 2022 poz. 655.

⁷ Dz.U. 1982 nr 35 poz. 230 z późn. zm.

- ustawie z dnia 12 października 1990 roku o Straży Granicznej⁸ oraz ustawie z dnia 12 października 1990 roku o ochronie granicy państwowej⁹ w zakresie działań podejmowanych wobec statków morskich i powietrznych;
- ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego¹⁰;
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ochronie zwierząt¹¹.

Środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane w sposób niezbędny do osiągnięcia celów, proporcjonalnie do stopnia zagrożenia, należy też wybrać środek o jak najmniejszej dolegliwości. Natomiast broń palną można stosować tylko wtedy, gdy inne środki przymusu bezpośredniego okazały się niewystarczające lub ich użycie jest niemożliwe z powodu okoliczności zdarzenia¹². Dodatkowo środki określone w przepisach stosuje się tak, aby wyrządzały możliwie najmniejszą szkodę, z wyjątkiem sytuacji, gdy konieczne jest osiągnięcie zamierzonych celów. Należy pamiętać, że przymus bezpośredni stosuje się z wyjątkową ostrożnością, mając na uwadze potencjalne zagrożenie związane z jego zastosowaniem dla życia lub zdrowia zarówno uprawnionych osób, jak i innych osób¹³.

Zgodnie z obowiązującymi regulacjami, środki mogą być stosowane, jeśli konieczne jest podjęcie co najmniej jednego z poniższych działań:

- wyegzekwowania wymaganego prawem zachowania zgodnie z wydanym przez uprawnionego poleceniem;
- odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- przeciwdziałania naruszeniu porządku lub bezpieczeństwa publicznego;
- przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniające przez uprawnionego obszary, obiekty lub urządzenia;
- ochrony porządku lub bezpieczeństwa na obszarach lub w obiektach chronionych przez uprawnionego;
- przeciwdziałania zamachowi na nienaruszalność granicy państwowej;
- przeciwdziałania niszczeniu mienia;
- zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia;
- ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- zatrzymania osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- pokonania biernego oporu;

⁸ Dz.U. 1990 nr 78 poz. 462 z późn. zm.

⁹ Dz.U. 1990 nr 78 poz. 461 z późn. zm.

¹⁰ Dz.U. 1994 nr 111 poz. 535 z późn. zm.

¹¹ Dz.U. 1997 nr 111 poz. 724 z późn. zm.

¹² Szerzej: M. Jurgilewicz, *Środki przymusu bezpośredniego i broń palna. Użycie lub wykorzystanie w ochronie bezpieczeństwa wewnętrznego*, Warszawa 2015.

¹³ Ustawa z dnia 24 maja 2013 roku o środkach..., op. cit., art. 6 i 7.

- pokonania czynnego oporu;
- przeciwdziałania czynnościom zmierzającym do autoagresji¹⁴.

Z przeprowadzonej analizy przepisów prawa wynika, że uprawnieni funkcjonariusze mają do dyspozycji następujące rodzaje środków przymusu:

- siłę fizyczną w postaci technik transportowych, obrony, ataku oraz obezwładnienia;
- kajdanki zakładane na ręce, nogi oraz zespolone;
- kaftan bezpieczeństwa;
- pas obezwładniający;
- siatkę obezwładniającą;
- kask zabezpieczający;
- pałki służbowe;
- wodne środki obezwładniające;
- psy służbowe;
- konie służbowe;
- pociski niepenetracyjne;
- chemiczne środki obezwładniające w postaci ręcznych miotaczy substancji obezwładniających, plecakowych miotaczy substancji obezwładniających oraz granatów łzawiących,
- inne urządzenia przeznaczone do miotania środków obezwładniających;
- przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej;
- cele zabezpieczające;
- izby izolacyjne;
- pokoje izolacyjne;
- kolczatki drogowe i inne środki służące do zatrzymywania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych;
- pojazdy służbowe;
- środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe;
- środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub oślniewających¹⁵.

Zasadne jest wskazać, że „użycie” środka przymusu bezpośredniego odnosi się do jego zastosowania wobec osoby, natomiast „wykorzystanie” obejmuje jego zastosowanie w przypadku zwierzęcia lub celem zatrzymania, zablokowania lub unieruchomienia pojazdu oraz pokonania przeszkody¹⁶.

W sytuacjach uzasadnionych okolicznościami uprawniony może, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, zastosować więcej niż jeden środek przymusu bezpośredniego. Natomiast w przypadku kobiet w widocznej ciąży, dzieci do 13 roku życia oraz osób z widoczną

¹⁴ Ibidem, art. 11.

¹⁵ Ibidem, art. 12.

¹⁶ Ibidem, art. 4 pkt 6 w zw. z art. 4 pkt 9.

niepełnosprawnością dopuszczalne jest jedynie stosowanie siły fizycznej w postaci technik obezwładnienia¹⁷.

Gdy niezbędne jest odparcie bezpośredniego zamachu na życie lub zdrowie, a siła fizyczna jest niewystarczająca lub niemożliwa do użycia, uprawniony może sięgnąć po inne środki przymusu bezpośredniego lub broń palną¹⁸.

Przytoczone powyżej zasady użycia przymusu są jedynym w ustawie o środkach (...) odniesieniem do osób niebędących osobami dorosłymi. Czy w takim razie zasady użycia przymusu bezpośredniego są jednakowe dla wszystkich niezależnie od wieku?

STOSOWANIE PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO A NIELETNI

Poszukiwania odpowiedzi na to pytanie należy zacząć od zdefiniowania pojęcia nieletniego. Zgodnie z treścią artykułu 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 roku o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich¹⁹ osobą nieletnią jest:

- w zakresie postępowania w sprawach o demoralizację – osoba, która ukończyła 10 lat i nie jest pełnoletnia;
- w zakresie postępowania w sprawach o czyny karalne – osoba, która dopuściła się takiego czynu po ukończeniu 13 lat, ale przed ukończeniem 17 lat;
- w zakresie wykonywania środków wychowawczych, środka leczniczego lub środka poprawczego – osoba, względem której środki te zostały orzeczone, nie dłużej jednak niż do ukończenia 21 lat, chyba że niniejsze przepisy stanowią inaczej.

Jeżeli chodzi o kwestię dotyczącą użycia środków przymusu bezpośredniego wobec omawianej kategorii osób, to w polskim systemie normatywnym ustawodawca odnosi się do tej kwestii dwukrotnie. Przede wszystkim we wspomnianej już ustawie z dnia 9 czerwca 2022 roku o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, gdzie w art. 122 wskazuje się, że w przypadku bezskuteczności środków oddziaływania psychologiczno-pedagogicznego, w sytuacji:

- wyegzekwowania zachowania zgodnego z prawem;
- odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- ochrony porządku lub bezpieczeństwa na obszarach lub w obiektach chronionych przez uprawnionego;
- przeciwdziałania niszczeniu mienia;

¹⁷ L. Dyduch, K. Świerczewski, W. Biedrzycki, *Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez policjantów*, Legionowo 2014, s. 24-26.

¹⁸ Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 24 maja o środkach przymusu..., op. cit. broń palna oznacza broń palną bojową, o której mowa w ustawie z dnia 21 maja 1999 roku o broni i amunicji (Dz.U. 1999 nr 53 poz. 549 z późn. zm.), przy czym jej użycie polega na oddaniu strzału w kierunku osoby, z zastosowaniem amunicji penetracyjnej.

¹⁹ Dz.U. 2022 poz. 1700.

- ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- pokonania biernego oporu;
- pokonania czynnego oporu;
- przeciwdziałania czynnościom zmierzającym do autoagresji, wobec nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, okręgowym ośrodku wychowawczym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich można użyć środka przymusu bezpośredniego w postaci siły fizycznej²⁰.

W sytuacji osoby nieletniej umieszczonej w okręgowym ośrodku wychowawczym, w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, gdy użycie siły fizycznej jest niewystarczające w przypadku konieczności przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie lub zdrowie innej osoby, można użyć kaftana bezpieczeństwa lub pasa obciążającego.

Natomiast w przypadku wystąpienia działań zmierzających bezpośrednio do autoagresji, w celu przeciwdziałania im oprócz wspomnianych powyżej środków można użyć również kasku zabezpieczającego, przy czym w zakładzie poprawczym lub schronisku dodatkowo można umieścić osobę także w izbie izolacyjnej.

Środek ten również może być zastosowany w przypadku konieczności przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie lub zdrowie innej osoby, wobec nieletniego umieszczonego w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich, gdy użycie siły fizycznej jest niewystarczające. Ponadto wobec osoby umieszczonej w okręgowym ośrodku wychowawczym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich podczas konwojowania przez pracowników ośrodka, zakładu lub schroniska poza ich terenem można prewencyjnie użyć kajdanek zakładanych na ręce z przodu, w przypadku gdy istnieje uzasadnione prawdopodobieństwo podjęcia próby ucieczki lub wystąpienia objawów agresji lub autoagresji.

Drugim aktem prawnym, w którym uregulowane są kwestie związane ze stosowaniem środków przymusu bezpośredniego w stosunku do osób nieletnich, jest ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji²¹. Zgodnie z treścią art. 16a, wobec doprowadzonego do policyjnej izby dziecka²², w przypadku wyegzekwowania wymaganego prawem zachowania zgodnie z wydanym przez funkcjonariusza poleceniem; odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby; przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby; przeciwdziałania niszczeniu mienia oraz ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub

²⁰ Szerzej: M. Korcyl-Wolska, *Postępowanie w sprawach nieletnich na tle standardów europejskich*, Warszawa 2015.

²¹ Dz.U. 1990 nr 30 poz. 179 z późn. zm.

²² Policyjna izba dziecka – specjalistyczna, instytucjonalna forma całkowitej, krótkoterminowej opieki nad nieletnimi podejrzanymi o popełnienie czynu karalnego lub będącymi w trakcie samowolnego pobytu poza schroniskiem dla nieletnich lub zakładem poprawczym, A. Twardo, *Policyjne izby dziecka. Zarys problematyki*, Legonowo 2016, s. 7.

pościgu za tą osobą; zatrzymania osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą; pokonania biernego i czynnego oporu; przeciwdziałania czynnościom zmierzającym do autoagresji, policjanci mogą użyć:

- siły fizycznej w postaci technik transportowych, obrony, ataku, obezwładnienia;
- kajdanek zakładanych na ręce oraz zakładanych na nogi,
- kaftana bezpieczeństwa;
- kasku zabezpieczającego;
- pałki służbowej;
- ręcznych miotaczy substancji obezwładniających;
- przedmiotów przeznaczonych do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej.

Użycie i dokumentowanie użycia środków przymusu bezpośredniego wobec nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, okręgowym ośrodku wychowawczym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich oraz policyjnej izbie dziecka odbywa się na zasadach określonych w rozdziale 4 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Każdorazowo po zaistnieniu tego typu sytuacji funkcjonariusz zobligowany jest przekazać przełożonemu szczegółową notatkę opisującą przebieg zdarzenia, niezależnie od rodzaju i skutku użycia środka przymusu bezpośredniego²³.

Na zastosowanie środka przymusu bezpośredniego nieletniemu umieszczonemu w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, okręgowym ośrodku wychowawczym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich przysługuje zażalenie do sądu rodzinnego, w okręgu, w którym znajduje się ośrodek, zakład lub schronisko. W zażaleniu nieletni może domagać się zbadania zasadności, legalności oraz prawidłowości użycia środka przymusu bezpośredniego. Niezwłocznie po użyciu przymusu nieletniego poucza się o prawie, terminie i sposobie złożenia zażalenia²⁴. Natomiast w sytuacji, gdy tego typu zdarzenie ma miejsce w policyjnej izbie dziecka, osobie przysługuje zażalenie do właściwego miejscowo prokuratora na zasadach ogólnych wskazanych w art. 15 ust.7 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawione w przedmiotowym artykule treści dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec najmłodszych członków społeczeństwa prowadzą do wniosku, że w polskim systemie normatywnym ustawodawca, biorąc pod uwagę ogół regulacji, nie poświęcił zbyt dużej uwagi tej newralgicznej grupie społecznej, która wydawałoby się akurat w tym aspekcie szczególnie by jej wymagała. Potwierdza to sformułowaną na wstępie niniejszego opracowania hipotezę, że obowiązujące regulacje prawne w obszarze użycia przymusu nie wyodrębniają obecnie szczególnej kategorii odnoszącej się do osób nieletnich.

²³ Ustawa z dnia 24 maja 2013 roku o środkach..., op. cit., art. 51 ust. 3.

²⁴ Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 roku o wspieraniu resocjalizacji, op. cit., art. 122 ust. 6.

Jeśli chodzi o problem badawczy, to należy stwierdzić, że został on rozwiązany. W polskim systemie regulacji normatywnych na żadnym poziomie nie uwzględnia się szczególnych cech psychofizycznych osób nieletnich w odniesieniu do stosowania przymusu bezpośredniego.

Ponadto na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że nie przewidziano okoliczności uzasadniających użycie wobec nieletnich środka ostatecznego w postaci broni palnej (z wyjątkiem sytuacji wyjątkowych przewidzianych w art. 9 ust. 2 ustawy o środkach przymusu²⁵). W związku z tym, należy mieć nadzieję i wierzyć, że funkcjonariusze nie będą przekraczać swoich uprawnień w tym zakresie i nie będą nadużywać swojej władzy.

Każdorazowo używając przymusu, zwłaszcza w stosunku do tej najbardziej newralgicznej grupy społecznej, wykazywać się będą profesjonalizmem, zachowując daleko idące środki ostrożności, wyrażające się między innymi w stosowaniu takich zasad jak np. zasada proporcjonalności, celowości czy minimalizacji skutków, tj. używania odpowiednich środków, w sposób współmierny do osiągnięcia celu, w sposób wyrządzający jak najmniejszą dolegliwość fizyczną osobie objętej czynnościami²⁶.

BIBLIOGRAFIA

- Dyduch Lech, Świerczewski Krzysztof, Biedrzycki Wojciech. 2014. Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez policjantów. Legionowo: Wydawnictwo Centrum Szkolenia Policji.
- Goettel Mieczysław. 1996. Uprawnienia policjanta. Stosowanie środków przymusu bezpośredniego. Szczytno: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji.
- Jurgilewicz Marcin. 2015. Środki przymusu bezpośredniego i broń palna. Użycie lub wykorzystanie w ochronie bezpieczeństwa wewnętrznego. Warszawa: Wydawnictwo Editions Spotkania Spółka.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. 1997, nr 78 poz. 483 z późn. zm.).
- Korcyl-Wolska Marianna. 2015. Postępowanie w sprawach nieletnich na tle standardów europejskich. Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska.
- Misiuk Andrzej. 2005. Zarządzanie ochroną porządku i bezpieczeństwa publicznego w państwie: wybrane prawno-organizacyjne aspekty działania Policji. Red. Rajchel Kazimierz. Rzeszów: Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej.
- Twardo Alicja. 2016. Policyjne izby dziecka. Zarys problematyki. Legionowo: Wydawnictwo Centrum Szkolenia Policji.
- Ustawa z dnia 11 marca 2022 roku o obronie Ojczyzny (Dz.U. 2022 poz. 655).
- Ustawa z dnia 12 października 1990 roku o ochronie granicy państwowej (Dz.U. 1990 nr 78 poz. 461 z późn. zm.).

²⁵ „(...) w przypadku, gdy zachodzi konieczność odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie lub zdrowie uprawnionego lub innej osoby, a użycie siły fizycznej wobec osoby, o której mowa w ust. 1, jest niewystarczające lub niemożliwe, uprawniony może użyć innych środków przymusu bezpośredniego lub broni palnej”.

²⁶ M. Goettel, *Uprawnienia policjanta. Stosowanie środków przymusu bezpośredniego*, Szczytno 1996, s. 8-9.

Ustawa z dnia 12 października 1990 roku o Straży Granicznej (Dz.U. 1990 nr 78 poz. 462 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. 1994 nr 111 poz. 535 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 20 marca 2009 roku o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. 2009 nr 62 poz. 504 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 21 maja 1999 roku o broni i amunicji (Dz.U. 1999 nr 53 poz. 549 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ochronie zwierząt (Dz.U. 1997 nr 111 poz. 724 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (Dz.U. 1997 nr 114 poz. 740 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 maja 2013 roku o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz.U. 2013 poz. 628 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. 1982 nr 35 poz. 230 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (Dz.U. 1990 nr 30 poz. 179 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 roku o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz.U. 2022 poz. 1700).